

УДК 378.014(474.2)

DOI 10.32755/sjeducation.2024.01.130

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЕСТОНІЇ

Іванишин Наталія Любомирівна,

викладач кафедри іноземних мов та перекладознавства,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
(79000, Україна, м. Львів, вул. Клепарівська, 35,
e-mail: Lozynska29@gmail.com)
ORCID: 0000-0003-3297-9367

Статтю присвячено аналізу основних документів щодо освітньої політики Естонської Республіки та їх впливу на іноземну підготовку майбутніх фахівців у цій країні. Вивчено основні законодавчі документи Естонії у сфері освіти та законодавчі документи стосовно іноземної політики, такі як: Стратегії освіти на 2021–2035 роки та План розвитку естонської мови на 2021–2035 рр. Описано їх функціонування та вплив на професійну іноземну підготовку здобувачів освіти в державі, де запланований перехід на естонську мову навчання у всіх закладах освіти до 2030 р. Буде залучена мовна інспекція для контролю за вивченням мов та мовою, якою проводиться навчання. До закінчення школи учні мають досягти рівня незалежного користувача щонайменше з двох іноземних мов. Професійна іноземна підготовка (ESP) обмежується певними академічними галузями, кількість спеціалізованих іноземних курсів постійно зростає відповідно до потреб держави. Описано рамку кваліфікацій Естонії. В Естонії діють два типи закладів вищої освіти: університети та вищі професійні заклади освіти. Проаналізовано вплив русифікації на стан мовної політики в історичному розрізі. У часи СРСР застосовувались репресії проти естонської освіти та мови, а також відбувалось переселення російськомовного населення на естонські землі, так само як сьогодні спостерігається в тимчасово окупованому Маріуполі. Використано порівняльний метод дослідження, який дав можливість виявити характерні риси становлення системи освіти у цій країні і провести паралелі з Україною. На основі теоретичного узагальнення сформульовано висновки щодо ефективності та прогресивності освітньої політики Естонії, а також виявлено можливі шляхи адаптації деяких підходів українського освітнього простору. Аналіз та систематизація інформації в цій роботі є базою для подальшого дослідження в галузі компаративної освітньої політики.

Ключові слова: освіта, підготовка фахівців, Естонія, євроінтеграція, іноземна підготовка.

MAIN DIRECTIONS OF ESTONIAN EDUCATIONAL POLICY

Ivanyshyn Nataliia, Lecturer at the Department of Foreign Languages and Translation Studies,
Lviv State University of Life Safety
(35 Kleparivska Street, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: Lozynska29@gmail.com)
ORCID: 0000-0003-3297-9367

The purpose of the article is to analyze the main documents on the educational policy of the Republic of Estonia and their impact on foreign language training in this country.

The main Estonian legislative documents in the field of education, such as the Education Act, the Higher Education Act, and legislative documents on foreign language policy, such as: Education Strategy 2021–2035 and the Estonian Language Development Plan 2021–2035. Their functioning and impact on professional foreign language training in the country are described. It is planned to switch to Estonian as the language of instruction in all educational institutions by 2030. A language inspectorate will be involved to monitor language learning and the language of instruction. By the end of school, students will be expected to reach the level of independent user of at least two foreign languages. Professional foreign language training (ESP) is limited to certain academic fields, and the number of specialized foreign language courses is constantly growing in line with the needs of the state. The qualification framework of Estonia is described. There are two types of higher education institutions in Estonia: universities and higher vocational education institutions.

Methodology. *Analysis is used to describe the impact of russification on the state of language policy in the historical context. During the Soviet era, repressions were used against Estonian education and language, and the Russian-speaking population was resettled to Estonian lands, just as it is now in the temporarily occupied Mariupol. The comparative method of research was used, which made it possible to identify the characteristic features of the formation of the education system in this country and to draw a comparison. On the basis of theoretical generalization, conclusions are drawn about the effectiveness and progressiveness of Estonian educational policy.*

Results. *The analysis and systematization of information in this paper is the basis for further research in the field of comparative educational policy. It can be used to find possible ways to adapt some approaches of the Ukrainian educational space.*

Key words: *education, training, Estonia, European integration, language teaching.*

Постановка проблеми. В умовах інтеграції системи вищої та професійної освіти нашої держави до європейського освітнього простору цінним є вивчення подібних процесів у краї-

нах-членах Європейського Союзу (ЄС), зокрема в Естонській Республіці. Естонія, яка є частиною ЄС, накопичила цінний досвід у цій галузі. З огляду на активну модернізацію Естонією своєї освітньої системи, зокрема в контексті підготовки фахівців цивільного захисту, Україна може отримати корисні рекомендації для реалізації власних освітніх реформ. Таке дослідження дасть змогу не лише адаптувати кращі практики, а й уникнути потенційних помилок у впровадженні інновацій у систему вищої освіти. Враховуючи певну подібність історичного минулого, доцільним вважаємо аналіз досвіду адаптації Естонії до освітніх критеріїв вступу до Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українські вчені активно здійснюють різноаспектні компаративні педагогічні дослідження стосовно іншомовної підготовки майбутніх фахівців різного профілю в закладах вищої освіти за кордоном, оскільки позитивні зміни, що відбуваються в країнах Європи, є прикладом для нашої держави щодо вдосконалення форм, змісту і технологій освіти. Вивченню цієї проблеми в економічно розвинутих країнах присвячені праці: О. Антоненко (Чеська Республіка), В. Бутової, К. Ступака (Фінляндія), Є. Громова, Л. Загоруйко, С. Каричковської (Республіка Польща), А. Заслуженої (Швейцарія) та ін. Як зазначають науковці, існує потреба вивчення досвіду передових економічно розвинутих країн, та дослідження можливості покращення професійної підготовки фахівців різного профілю для впровадження кращих ідей у вітчизняний освітній простір.

Мета статті – на основі аналізу наукових та законодавчих джерел з'ясувати особливості впливу освітньої політики Естонії на організацію процесу іншомовної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти в цій країні.

Виклад основного матеріалу. Естонія як незалежна держава постала 21 лютого 1918 р. та перебувала під радянською окупацією до 16 червня 1940 р. Протягом першої декади окупації тоталітарного правління Сталіна застосовувалися жорстокі методи для «створення соціальних і демографічних умов для винищення естонців та їхньої мови, а також залишків корінних меншин з метою заміщення їх російськомовними» [1, с. 2]. Тобто

етнонаціональна політика СРСР у цей період була спрямована на систематичне пригнічення естонської національної ідентичності та спроби зруйнувати естонців як окрему націю, створення соціально-демографічних умов для заміщення естонської національної групи російськомовним населенням, якому було надано абсолютну довіру і підтримку. Відбувалися репресії проти естонської культури, освіти та мови, а також переселення російськомовного населення на естонські землі. Одна з основних стратегій полягала в підтримці російськомовної національності за рахунок естонської. Ці події суттєво вплинули на етнонаціональний баланс в регіоні та залишили тривалі наслідки для естонського суспільства.

Здобувши незалежність у 1991 р., Естонія спромоглася здійснити низку реформ у напрямі євроінтеграції і вже у 2004 р. стати повноправним членом ЄС. Сучасна мовна політика Естонії наочно втілює модель етнонаціонального захисту, де основним критерієм визначення належності до спільноти є мовна ідентичність, а саме естонська мова. Навіть при тому, що ця політика робить акцент на мовні аспекти, вона визначає формування нації не на етнічній, а на мовній основі. Офіційною метою мовної політики є відновлення використання естонської мови у всіх сферах життєдіяльності, зокрема в освіті та сучасних технологіях [2, с. 53].

У лютому 2022 року був опублікований План дій з розвитку естонськомовної освіти. Він ґрунтується на Стратегії освіти на 2021–2035 роки [3] і Плані розвитку естонської мови на 2021–2035 роки та описує необхідні додаткові заходи для забезпечення якісної освіти естонською мовою для всіх здобувачів освіти всіх рівнів. Уряд затвердив детальний план дій щодо переходу на естонську мову навчання в російськомовних дошкільних установах і загальноосвітніх школах, підготовлений Міністерством освіти і науки Естонської Республіки. Відповідно до цього плану поступовий перехід на естонську мову навчання у всіх закладах освіти, починаючи з дошкільних, має завершитися до початку 2029/2030 навчального року. Буде розширено контроль за вивченням мов та мовою, якою проводиться навчання. Мовна інспекція залучена до нагляду за до-

шкільною, загальною та професійною освітою. З 2023/2024 навчального року держава надає консультаційні послуги для полегшення переходу на естонську мову навчання.

В Естонії школярі традиційно вивчають щонайменше дві іноземні мови в закладах загальної середньої освіти. Згідно з державною навчальною програмою учні шкіл з естонською мовою навчання можуть опановувати англійську, французьку, німецьку як першу (А) іноземну мову. Більшість вивчає англійську. Згідно з державною освітньою програмою для загальноосвітніх шкіл будь-яка іноземна мова може бути запропонована як друга (Б) іноземна мова залежно від інтересів учнів та можливостей шкіл, наприклад: англійська, німецька, французька, іврит, іспанська, шведська або будь-яка інша. Для старших класів середньої школи попередній поділ іноземних мов на мови А і В не діє, учні записуються на курси відповідно до їхніх мовних рівнів (мовні курси В1 і В2). До моменту закінчення школи учні мають досягти рівня незалежного користувача (рівень В за Загальноєвропейськими рекомендаціями) щонайменше з двох іноземних мов. Для того, щоб отримати диплом про повну загальну середню освіту, потрібно скласти державний іспит з англійської мови та/або міжнародно визнаний мовний іспит з німецької або французької мови. Дедалі більше учнів обирають складання двох іспитів з іноземної мови після закінчення школи.

В Естонії діють два типи закладів вищої освіти: університети та вищі професійні заклади освіти [4]. Розглянемо це детальніше. В Естонії функціонує шість державних університетів, зокрема Естонський університет природничих наук (Estonian University of Life Sciences), Естонська академія мистецтв (Estonian Academy of Arts), Тартуський університет (Tartu University), Талліннський університет (Tallinn University), Талліннський технічний університет (Tallinn University of Technology) і Талліннський університет прикладних наук (Tallinn University of Applied Sciences). Загальна структура вищої академічної освіти має три рівні: бакалаврат, магістратура та докторантура.

Заклади вищої професійної освіти (Institution of professional higher education) надають професійну вищу освіту з можливістю подальшого навчання в магістратурі та професійну підготовку, де більшість здобувачів навчаються за освітніми програмами вищої освіти. Заклади професійно-технічної освіти (Vocational schools) можуть також, в окремих випадках, пропонувати вищу професійну освіту. Завданням закладів вищої професійної освіти є підготовка фахівців на першому рівні вищої освіти, які володіють певними професійними кваліфікаціями відповідно до потреб ринку праці, що відображено в Естонській рамці кваліфікацій (EstQF) (рис.). Восьмирівнева система EstQF була запроваджена у 2008 році Законом про професійні кваліфікації [5]. Навчання є гнучким та практично спрямованим, передбачає тісну співпрацю з підприємствами, професійними спілками та іншими соціальними партнерами.

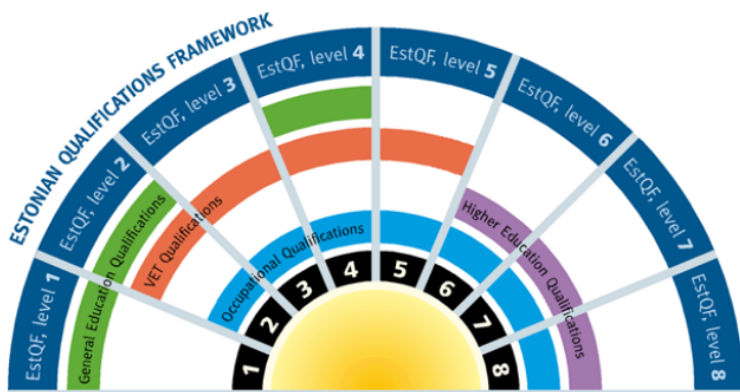

Рис. Рамка кваліфікацій Естонської Республіки (EstQF) [6]

Вища професійна освіта (Professional higher education) є першим рівнем вищої освіти, який забезпечує доступ до магістратури. Завершення відповідного рівня вищої освіти вважається закінченням закладу освіти.

Загальні правові засади вищої освіти визначені в законах Естонської Республіки «Про освіту» [7], «Про вищу освіту» (2019) [8] та «Про приватні школи» [9]. Закон про освіту Естонської Республіки визначає вищу освіту як формальну освіту

і описує типи закладів вищої освіти. Навчальне навантаження в закладах вищої світи, визначене навчальним планом, виражається в кредитних балах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ECTS). Один кредитний бал відповідає 26 годинам роботи, які здобувач використовує для навчання. Навантаження на один навчальний рік становить 60 кредитних балів, тобто 1 560 годин роботи здобувача, витрачених на навчання. Закон «Про вищу освіту» також визначає порядок створення, злиття, поділу та припинення діяльності університетів і вищих професійних навчальних закладів, основи їхньої науково-освітньої діяльності, межі автономії, принципи управління, організацію навчання, в т. ч. принципи складання спільних навчальних програм, систему оцінювання якості, правовий статус майна університетів; принципи фінансування, основні права та обов'язки викладацького складу і здобувачів, адміністративний нагляд за діяльністю університетів. Єдині вимоги до навчання в закладах вищої освіти та освітні цілі на рівні бакалаврату, професійної вищої освіти, магістратури та докторантури встановлюються постановою Уряду Республіки Естонія у Стандарті вищої освіти (2019) [10], який застосовується до всіх рівнів вищої освіти. На основі Стандарту вищої освіти ЗВО надається право здійснювати навчання, а також проводити інституційну акредитацію, тематичне оцінювання та організацію навчання.

У контексті проблематики нашого дослідження доцільно зупинитися на іншомовній освіті майбутніх фахівців. Питанням удосконалення якості іншомовної підготовки майбутніх фахівців займаються міжнародні європейські організації, як-от: ООН, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Єврокомісія, які видають документи, статuti, рекомендації, а саме: «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (CEFR 2021), «Європейський мовний портфель», «Хартія ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини», «Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання», «Стратегічна програма розвитку для мультилінгвальної Європи –

2020», «Рекомендації з плюралістичних підходів до мов і культур» тощо.

Вища та професійно-технічна освіта зосереджується на професійній іншомовній підготовці фахівців певної галузі, тому існує багаторічна історія викладання англійської мови для спеціальних цілей (English for Specific Purposes – ESP). Вибір мов, що викладаються та вивчаються, залежить від спеціальності. Спочатку професійна іншомовна підготовка обмежувалась конкретними академічними галузями, такими як: медицина, спорт, право та бізнес. Однак з часом вона розширилася, охопивши інші дисципліни, такі як: інформаційні технології, інженерія та соціальні науки [11, с. 255]. Крім університетів, заклади професійно-технічної освіти ще більше урізноманітнили пропозиції професійної іншомовної підготовки, пропонуючи курси для авіаційної галузі, військових та поліцейських.

За останні роки професійна іншомовна підготовка значно поширилася в естонських університетах, перетворившись на обов'язковий компонент освітніх програм. Основним мотивом для цього стало спільне прагнення університетів підвищити рівень англомовної компетентності здобувачів для вивчення наукової літератури у відповідних галузях. Більшість освітніх програм тепер вимагають від здобувачів проходження обов'язкового курсу англійської мови за професійним спрямуванням. Ці курси професійної іншомовної підготовки зазвичай варіюються від рівня B2 до C1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Академічна англійська на рівні C1 також пропонується в багатьох навчальних планах. Після зарахування на курс англійської мови професійного спрямування здобувачі мають скласти вступний тест або надати докази свого рівня володіння мовою у вигляді міжнародно визнаних екзаменаційних сертифікатів, таких як IELTS, TOEFL або CAE, виданих протягом останніх двох років. Для здобувачів з нижчими рівнями володіння мовою пропонуються курси на рівнях A2, B1.1 та B1.2, щоб допомогти їм досягти необ-

хідного рівня для участі в обов'язковому курсі англійської мови за професійним спрямуванням.

Ще одним аспектом, характерним для естонських закладів вищої освіти, є те, що в одній групі з англійської мови професійного спрямування поєднують здобувачів споріднених спеціальностей (наприклад, біологія та управління навколишнім середовищем; географія, геологія та екологічні технології; медіа, журналістика та кіно; державне управління та політичні науки). Причиною є порівняно невелика кількість здобувачів, що вивчають окрему дисципліну на кожному мовному рівні. Незважаючи на ускладнення у зв'язку з цим завдання для викладачів англійської мови професійного спрямування, слід зазначити позитивні моменти: попередньо зібрані матеріали виявляються придатними для повторного використання з мінімальною адаптацією, завдяки чому таке об'єднання дисциплін досягає відносної стабільності.

Висновки. Аналіз законодавчих джерел дає підстави для висновків про те, що освітня політика Естонської Республіки спрямована на адаптацію до Європейського освітнього простору, зокрема стратегія розвитку мови дасть змогу здобувачам освіти всіх рівнів поступово перейти до навчання естонською мовою, а також вивчити іноземну мову, зокрема англійську на високому рівні. У професійній освіті іншомовне навчання спрямоване на здобуття мовних навичок у певній сфері, що забезпечується розробленням спеціалізованих курсів. Становлення Естонії як держави, яка колись була у складі СРСР, а тепер успішно долає русифікацію і є повноправним членом ЄС та НАТО, є для України прикладом та слугує перспективою для подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Rannut M. Language Policy in Estonia. *Noves SL. Revista de Sociolinguística*. P. 1–17. 2004. URL: http://www6.gencat.net/lhengcat/noves/hm04primaveraestiu/rannut1_6.htm (дата звернення: 16.01.2024).

2. Вітман К. Мовна політика Естонії: джерела і наслідки застосування. *Політичний менеджмент*. 2006. № 4. С. 55–64.

3. Мовна стратегія Естонії. Estonian Language Strategy 2021–2035. URL: <https://www.hm.ee/media/3761/download> (дата звернення: 16.01.2024).

4. Система освіти Естонії. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/estonia/higher-education> (дата звернення: 16.01.2024).

5. Закон про професійні кваліфікації в Естонії. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/521032019015/consolide/current> (дата звернення: 16.01.2024).

6. Про освіту: Закон Естонської Республіки. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529012018007/consolide> (дата звернення: 16.01.2024).

7. Рамка кваліфікацій Естонської Республіки. URL: <https://www.kutsekoda.ee/en/estonian-qualifications-framework-estqf/> (дата звернення: 16.01.2024).

8. Про вищу освіту: Закон Естонської Республіки. 2019. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529082019022/consolide> (дата звернення: 16.01.2024).

9. Про приватні школи: Закон Естонської Республіки. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/531012018004/consolide> (дата звернення: 16.01.2024).

10. Про професійно-технічні навчальні заклади: Закон Естонської Республіки. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523052019004/consolide> (дата звернення: 16.01.2024).

11. Meristo M., López A., Francisco J. Challenges in teaching English for specific purposes in Estonian universities. *The journal of teaching English for specific and academic purposes*. 2020. Vol. 8. No. 3. P. 249–263.

References

1. Rannut, M. (2004), "Language Policy in Estonia", *Noves SL. Revista de Sociolinguística*, pp. 1–17, available at: http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm04primaveraestiu/rannut1_6.htm (accessed at 16 January 2024).

2. Vitman, K. (2006), "Language policy of Estonia: Sources and results of implementation", *Political management*, No. 4, pp. 55–64.

3. Estonian Language Strategy 2021–2035, available at: <https://www.hm.ee/media/3761/download> (accessed at 16 January 2024).

4. Estonian system of education, available at: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/estonia/higher-education> (accessed at 16 January 2024).

5. Professional qualifications of Estonia, available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/521032019015/consolide/current> (accessed at 16 January 2024).

6. Education in Estonia, available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529012018007/consolide> (accessed at 16 January 2024).

7. Qualification framework of Estonia, available at: <https://www.kutsekoda.ee/en/estonian-qualifications-framework-estqf/> (accessed at 16 January 2024).

8. Higher education regulation of Estonia (2019), available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529082019022/consolide> (accessed at 16 January 2024).

9. Private school regulation of Estonia, available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/531012018004/consolide> (accessed at 16 January 2024).

10. Vocational schools regulation of Estonia, available at: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523052019004/consolide> (accessed at 16 January 2024).

11. Meristo, M, López, A. and Francisco, J. (2020), "Challenges in teaching English for specific purposes in Estonian universities", *The journal of teaching English for specific and academic purposes*, Vol. 8, No. 3, pp. 249–263.